

Ustrój odrodzonej Polski

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Fragment wspomnień Adama Pragiera, socjalistycznego polityka i parlamentarzysty w czasach II Rzeczypospolitej, dotyczących okresu po uchwaleniu Konstytucji marcowej*. Cytat za: Adam Pragier, *Czas przeszły dokonany*, Londyn 1966, s. 295.

- Źródło: Wywiad Józefa Piłsudskiego dla „Kurier Porannego” z 25 V 1926 r. Cytat za: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998.

Ustrój odrodzonej Polski

Józef Piłsudski (po lewej) jako Naczelnik Państwa i pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
Gabriel Narutowicz.

Źródło: Adam Dulęba, Adam Szelański, *Historia powszechna XX w.*, Warszawa 1938, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przed rozbiorami Rzeczpospolita była monarchią elekcyjną, od 3 maja 1791 r. – monarchią konstytucyjną. Wypracowane wtedy rozwiązania ustrojowe nie przystawały jednak do sytuacji kraju, który na początku XX w. odzyskał niepodległość, oraz potrzeb społeczeństwa polskiego, choć miały nadal pewnych nielicznych zwolenników. Nowo powstające po zakończeniu I wojny światowej państwa przyjmowały z reguły ustroje republikańskie. Było to zgodne z tendencją postępującej w krajach europejskich demokratyzacji.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Przeanalizujesz, między jakimi modelami ustrojowymi mogli wybierać autorzy konstytucji opracowywanej po uzyskaniu przez Polskę niepodległości i na jakie rozwiązanie się zdecydowali.
- Scharakteryzujesz najważniejsze założenia Konstytucji marcowej z 1921 roku.
- Wymienisz partie polityczne obecne w II Rzeczypospolitej.

Przeczytaj

Ustrój odrodzonej Polski od uzyskania niepodległości aż do połowy lat 30. XX w.

Koniec I wojny światowej był czasem, gdy monarchie z wielowiekową tradycją, jak austro-węgierska i rosyjska, przestały istnieć. Wtedy Polacy stanęli przed zadaniem ustalenia ustroju dla odzyskanego państwa. Gdy 11 listopada 1918 r. Józef Piłsudski przejął z rąk [Rady Regencyjnej](#) władzę wojskową oraz naczelne dowództwo podległych jej wojsk polskich, a trzy dni później Rada rozwiązała się, przekazując mu całą władzę zwierzchnią i zadanie kierowania tworzącym się państwem polskim, wiadomo było, że priorytetem jest powołanie rządu, a następnie – zwołanie zgromadzenia parlamentarnego, które w imieniu całego narodu zdecyduje o przyszłym ustroju.

Godło Rzeczypospolitej, wersja obowiązująca od 1927 r., zlikwidowana przez władze komunistyczne, przywrócona w III RP. Orzeł Biały na czerwonym tle był godłem II RP już od 1919 r., pierwsza wersja różniła się jednak nieco od tej graficznie.

Wyjaśnij, jakie znaczenie miała (i ma dziś)

Wybrany w styczniu 1919 r. jednoizbowy Sejm Ustawodawczy już 20 lutego uchwalił tzw. [Małą konstytucję](#), regulującą prace naczelnych organów władzy państwowej do czasu uchwalenia ustawy zasadniczej. Właściwą [konstytucję](#) uchwalono 17 marca 1921 r., dlatego jest nazywana marcową. Gwarantowała ona ustrój [demokracji parlamentarnej](#) i wprowadzała monteskiuszowski trójpodział władzy, zasadę suwerenności narodu oraz [system parlamentarno-gabinetowy](#). Najwyższy organ władzy ustawodawczej, dwuizbowy parlament, składał się z sejmu i z senatu. Parlamentarzyistów – 444 posłów oraz 111 senatorów – wybierano na pięć lat w wyborach powszechnych, równych, tajnych,

korona na głowie Orła. Dlaczego w państwie
o ustroju republikańskim przyjęto takie godło?
Źródło: domena publiczna.

bezpośrednich
i proporcjonalnych. Obowiązywał jedynie
cenzus wieku: [czynne prawo wyborcze](#)

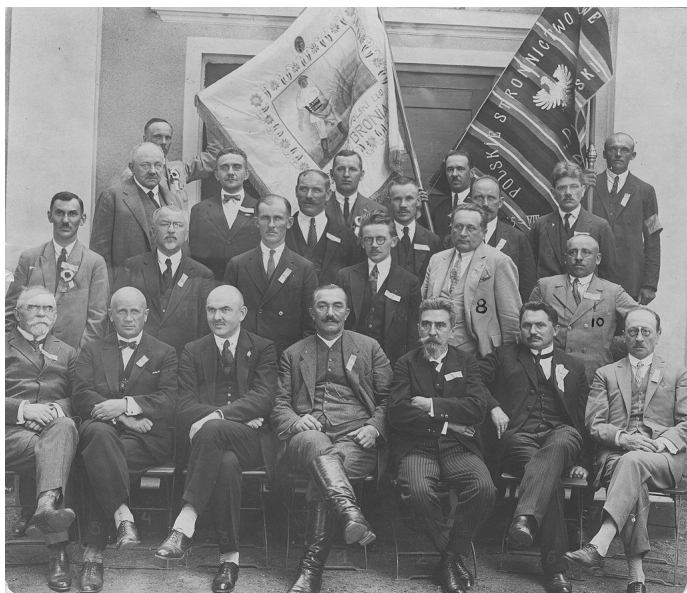
w wyborach do sejmu miały osoby, które ukończyły 21 lat, a w wyborach do Senatu – 30 lat. [Bierne prawo wyborcze](#) określało granicę wieku proporcjonalnie na 25 i 40 rok życia. Sejm, jako główny organ państwa, uchwalał ustawy i miał kontrolę nad podporządkowaną mu Radą Ministrów, uprawnienia senatu były zdecydowanie mniejsze (miał prawo wprowadzać do poprawki do sejmowych projektów ustaw, jednak mogły one zostać odrzucone odpowiednią liczbą głosów). Zadaniem rządu było określanie i prowadzenie polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Obie izby połączone w Zgromadzenie Narodowe wybierały na siedmioletnią kadencję prezydenta. Prawica, obawiając się, że zostanie nim Józef Piłsudski, przeforsowała ograniczenie [prerogatyw](#) prezydenckich. Władzę wykonawczą prezydent sprawował wraz z premierem (od 1921 r. polscy premierzy noszą oficjalny tytuł Prezesa Rady Ministrów) oraz Radą Ministrów. Choć to prezydent formalnie powoływał premiera, a na jego wniosek poszczególnych ministrów, jednak tak naprawdę o składzie rządu decydował sejm. Prezydent RP nie miał inicjatywy ustawodawczej, nie mógł też wetować ustaw, w dodatku każdy podpisany przez niego akt musiał zawierać [kontrasygnatę](#) właściwego ministra. W połączeniu z rozbiciem sceny politycznej skutkowało to brakiem stabilnych rządów (w czasie kadencji Sejmu Ustawodawczego od stycznia 1919 r. do listopada 1922 r. funkcjonowało kolejno aż osiem gabinetów). Wymiar sprawiedliwości stanowiły niezawisłe sądy i nieusuwalni sędziowie.

Konstytucja marcowa podmiotem władzy państwowej czyniła naród rozumiany jako ogół obywateli. Bez względu na pochodzenie, płeć, narodowość, rasę i religię ustawa gwarantowała im ochronę życia, wolności, nietykalności i mienia. Obywatele zaś mieli obowiązek wierności państwu, służby wojskowej i przestrzegania prawa.

Partie polityczne w dobie parlamentarnej

U progu niepodległości najsilniejszą
polską partią była prawicowa endecja, od
1919 r. nosząca nazwę Związku

Aktywiści PSL-Piast w 1927 roku. Widoczni m.in. Wincenty Witos, Władysław Kiernik (w latach 20. był m.in. ministrem spraw wewnętrznych oraz ministrem rolnictwa), Wiktor Kulerski (senator II i III kadencji) i Jan Dębski (w latach 1925–1930 wicemarszałek Sejmu). Sam Witos był trzykrotnie premierem Rzeczypospolitej Polskiej (w latach 1920–1921, przez kilka miesięcy roku 1923 oraz przez cztery dni w 1926 r.; w tym ostatnim przypadku podał się z rządem do dymisji na skutek zamachu majowego).

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Związku Sowieckiego jako jednej z jego republik, popierali Armię Czerwoną, kiedy ta maszerowała na Warszawę w 1920 r., a także brali udział w wojnie polsko-bolszewickiej po stronie Rosji. Dlatego też od marca 1919 r. działalność KPP na ziemiach II Rzeczypospolitej była nielegalna. Natomiast wszystkie inne polskie partie odłożyły wówczas na bok spory polityczne i w sytuacji zagrożenia atakiem bolszewików powołały koalicyjną Radę Obrony Narodowej z premierem Wincentym Witosem i wicepremierem Ignacym Daszyńskim na czele.

Wyniki wyborów do sejmu w 1922 roku. Zwróć uwagę na liczbę partii obecnych w parlamencie i sytuację polityczną charakterystyczną dla systemu wielopartyjnego. W jaki sposób wpływała ona na stabilność wyłanianych rządów? Dlaczego tak się działo?

Dane za: *Poznać przeszłość, zrozumieć dziś. Dzieje najnowsze 1918–2006*, Warszawa 2015, s. 49.

Ludowo-Narodowego (ZLN).

W politycznym centrum sytuowały się Polskie Stronnictwo

Chrześcijańsko-Demokratyczne, zwane chadecją, i Narodowa Partia Robotnicza (NPR), która skupiała robotników odrzucających walkę klasową.

Najsilniejszymi stronnictwami ludowymi były także centrowe Polskie Stronnictwo Ludowe-Piast (PSL-Piast), wywodzące się z Galicji, i lewicowe Polskie

Stronnictwo Ludowe-Wyzwolenie (PSL-Wyzwolenie, założone w 1915 r. w zaborze rosyjskim). Do lewicy

parlamentarnej należała także Polska Partia Socjalistyczna (PPS).

Antypaństwowy charakter miała Komunistyczna Partia Robotnicza Polski (KPRP), nosząca od 1925 r. nazwę Komunistycznej Partii Polski (KPP), która powstała w grudniu 1918 r. dzięki zjednoczeniu SDKPiL i PPS-Lewicy. Jej członkowie głosili rewolucję społeczną i wcielenie państwa polskiego do

Rządy parlamentarne

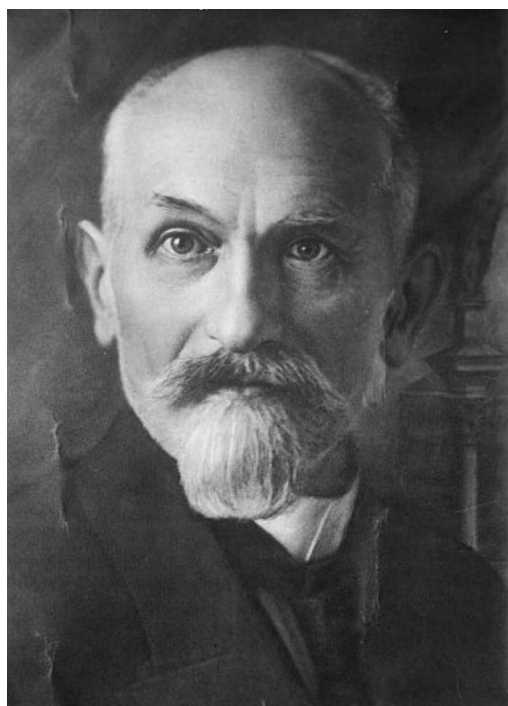
W grudniu 1922 r. zaprzysiężono pierwszego prezydenta, Gabriela Narutowicza. Politycy endeccy i związane z ruchem narodowym gazety atakowali go, twierdząc, że został wybrany dzięki poparciu posłów mniejszości narodowych. Wybór Narutowicza odbył się jednak w pełni legalnie, zgodnie z obowiązującą konstytucją, natomiast na jego korzyść przesądziły głosy posłów PSL-Piast. Kilka dni po zaprzysiężeniu Narutowicz został zastrzelony przez malarza Eligiusza Niewiadomskiego związanego z obozem narodowym.

Gabriel Narutowicz (1865–1922) – polski polityk, pierwszy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Był inżynierem hydrotechnikiem, wykładał na katedrze budownictwa wodnego politechniki w Zurychu, kierował również budową wielu hydroelektrowni w Europie Zachodniej. Do Polski powrócił jesienią 1919 r. na zaproszenie polskiego rządu; pełnił funkcje ministra robót publicznych w rządzie Władysława Grabskiego oraz ministra spraw zagranicznych (w rządach Artura Śliwińskiego i Juliana Nowaka). Przyjął propozycję działaczy PSL „Wyzwolenie”, aby kandydować w wyborach prezydenckich w 1922 r.; razem z nim startowali zgłoszony przez socjalistów Ignacy Daszyński, językoznawca i kandydat klubów mniejszości narodowych Jan Baudouin de Courtenay, zgłoszony przez PSL „Piast” Stanisław Wojciechowski oraz popierany przez endecję dyplomata i posiadacz ziemski hrabia Maurycy Zamoyski. Do ostatniej tury przeszli Zamoyski i Narutowicz; tego pierwszego nie chcieli jednak poprzeć posłowie „Piasta”, będący zwolennikami radykalnej reformy rolnej. Wybór Gabriela Narutowicza wywołało żywe protesty w obozie narodowym, próbowano go nawet zmusić do rezygnacji. Zginął z rąk zamachowca 16 grudnia 1922 r. podczas wizyty w galerii „Zachęta”, pięć dni po zaprzysiężeniu.

Źródło: Jerzy Rawicz, *Doktor Łokietek i Tata Tasiemka. Dzieje gangu*, Czytelnik, Warszawa 1968, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Po zabójstwie Gabriela Narutowicza marszałek sejmu Maciej Rataj, który pełnił wówczas obowiązki głowy państwa, ogłosił, że nowe wybory przeprowadzone zostaną 20 grudnia 1922 roku. Nowym prezydentem został wybrany Stanisław Wojciechowski, w przeszłości polityk PPS. Pół roku później endecja i chadecja stworzyły blok o nazwie Chrześcijański Związek Jedności Narodowej, zwany popularnie Chjeną. Wraz z PSL-Piast sformowały centroprawicowy rząd z Wincentym Witosem jako premierem, nazwany rządem Chjeno-Piasta. Piłsudski, przeciwny dopuszczeniu do władzy endecji, którą uważał za moralnie odpowiedzialną za zabójstwo Narutowicza, zrezygnował z funkcji wojskowych i usunął się z życia politycznego do swojej willi w Sulejówku.

Stanisław Wojciechowski (1869–1953) – polski polityk i działacz spółdzielczy, w latach 1922–1926 (od zabójstwa Narutowicza do zamachu majowego) pełniący funkcję Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Należał do założycieli Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS), współredagował wraz z Józefem Piłsudskim pismo „Robotnik”. Przebywał na emigracji, a po rewolucji 1905 r. zaangażował się w działalność w ruchu spółdzielczym, był m.in. dyrektorem Związku Towarzystw Spożywczych. W czasie I wojny światowej należał do Komitetu Narodowego Polskiego, a po uzyskaniu przez Polskę niepodległości został ministrem spraw wewnętrznych. Po przewrocie majowym wycofał się z życia politycznego i skupił na pracy naukowej, był profesorem w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Źródło: Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

bierno prawo wyborcze

prawo obywatela do kandydowania (i do bycia wybranym) np. w wyborach parlamentarnych, wyborach prezydenckich, do rad itp.

czynne prawo wyborcze

prawo obywatela do głosowania, czyli oddania własnego głosu na wybranego kandydata

demokracja parlamentarna

ustrój polityczny, w którym mieszkańcy państwa posiadający prawo do głosowania wybierają swoich przedstawicieli, np. posłów

mała konstytucja (niepełna)

określenie stosowane wobec takiej konstytucji, czyli ustawy zasadniczej, która zwykle ma tymczasowy charakter (obowiązuje do momentu uchwalenia pełnej konstytucji) i określa jedynie ustrój naczelnych organów państwa

Komitet Narodowy Polski

organizacja polityczna ugrupowań prorosyjskich, działająca w czasie I wojny światowej, w latach 1914-1917; założona ponownie w 1917 r. przez Romana Dmowskiego działała do 1919 r.; siedzibą KPN był Paryż; komitet miał na celu odbudowę państwa polskiego przy pomocy państw Ententy

konstytucja

najważniejsza ustawa sejmowa w państwie; dokument określający zasady ustroju państwa; pierwsza uchwalona w Polsce została Konstytucja 3 maja w 1791 r.; 20 lutego 1919 r. uchwalono tzw. małą konstytucję, która wprowadzała system rządów parlamentarno-gabinetowych, jednak była to konstytucja niepełna, dlatego też 17 marca 1921 zastąpiono ją konstytucją marcową; obecnie w Polsce obowiązuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.

kontrasygnata

(łac. *contra* – przeciw + *signum* – znak) konieczność podpisania ważnego dokumentu, np. ustawy, przez drugą osobę

prerogatywa

(łac. *praerogativa*) szczególne uprawnienie, przywilej; powiązane z pełnioną funkcją

Rada Regencyjna

(łac. *rego* – rządzić, kieruje) organ rządowy zastępujący w Królestwie Polskim króla lub regenta, objął urząd 27 października 1917 r.; Rada powołana została aktami niemieckich i austro-węgierskich władz okupacyjnych, a rozwiązana się 14 listopada 1918 r., przekazując Józefowi Piłsudskiemu jako Naczelnemu Wodzowi Wojsk Polskich całość władzy zwierzchniej

system parlamentarno-gabinetowy

układ stosunków między parlamentem, głową państwa i rządem ukształtowany w XVIII w. w Wielkiej Brytanii, w którym premier i rząd są powoływani i odwoływani przez głowę państwa, a odpowiedzialność polityczną ponoszą przed parlamentem

system wielopartyjny

występujący zwykle w państwach demokratycznych taki rodzaj systemu partyjnego, w którym szansę zdobycia władzy oraz sformowania rządu mają więcej niż dwie partie polityczne; skutkuje to koniecznością zawierania między partiami koalicji rządowej lub prowadzi do utworzenia rządu mniejszościowego; partie pokonane w wyborach tworzą opozycję

Słowa kluczowe

mała konstytucja, Konstytucja marcowa, Zgromadzenie Narodowe, Gabriel Narutowicz, Stanisław Wojciechowski, dzieje II Rzeczypospolitej

Bibliografia

J. Pajewski, *Budowa Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1926*, Poznań 1995.

P.A. Tusiński, *Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1922*, Warszawa 2019.

W. Witos, *Moje wspomnienia*, t. 2, Paryż 1964.

W. Roszkowski, *Najnowsza historia Polski 1914–1939*, Warszawa 2011.

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem. Opisz najważniejsze założenia ustrojowe wprowadzane przez Konstytucję marcową odnośnie poszczególnych rodzajów władzy. Które zapisy wynikały z doświadczeń politycznych jej twórców i sytuacji w kraju po odzyskaniu niepodległości przez Polskę?

Źródło: www.omp.org.pl/blog/?p=437 [dostęp: 31.05.2021]

www.omp.org.pl/arttykul.php?artykul=203 [dostęp: 30.05.2021].

Polecenie 2

Wskaż szanse oraz potencjalne niebezpieczeństwa dla działalności państwa polskiego, jakie niosła ze sobą Konstytucja marcowa. Wskaż te argumenty, które twoim zdaniem odgrywają największe znaczenie.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami, a następnie wykonaj dołączone do nich polecenia.

Trwa wczytywanie danych ..

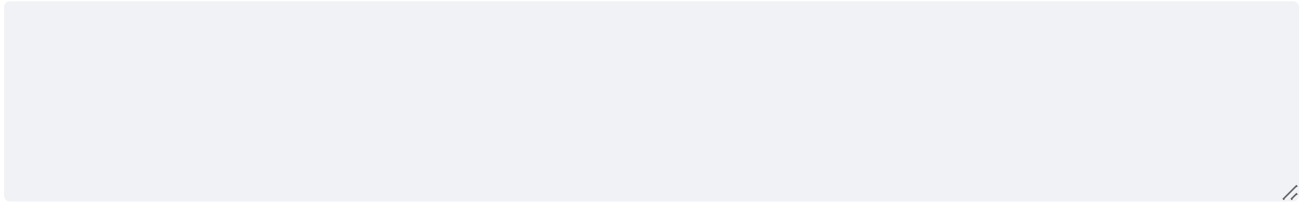
Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Drrux8Ucx>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Ustrój odrodzonej Polski, część pierwsza*.

Polecenie 2

Wyjaśnij, między jakimi modelami ustrojowymi mogli wybierać autorzy Konstytucji marcowej, tworząc jej założenia, i dlaczego wybrali model ostatecznie zapisany w polskiej ustawie zasadniczej.

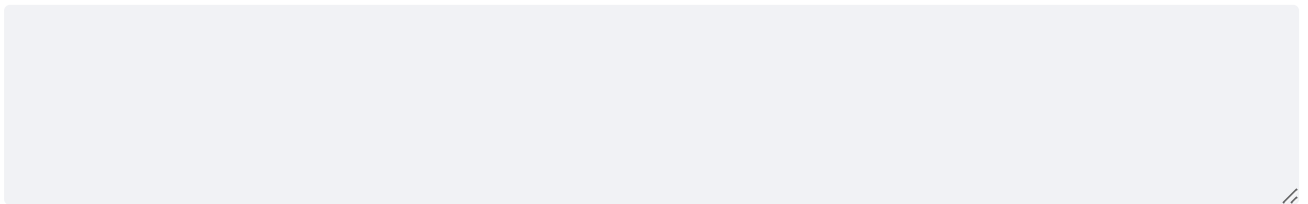
Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wytłumacz, jaki system polityczny państwa polskiego został ustanowiony w Konstytucji marcowej.

Twoja odpowiedź

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Drrux8Ucx>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Ustrój odrodzonej Polski, część druga*.

Polecenie 4

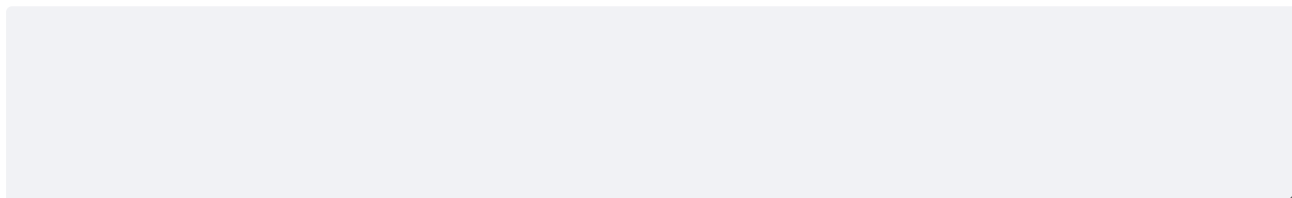
Data uchwalenia Konstytucji marcowej nie była przypadkowa. Wyjaśnij, co miało wpływ na jej wybór.

Twoja odpowiedź

Polecenie 5

Przedstaw partie polityczne w II Rzeczypospolitej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Porównaj obie zacytowane poniżej opinie polityczne i wyjaśnij, czym się różnią w ocenie rzeczywistości politycznej w Polsce po uchwaleniu Konstytucji marcowej. Zdecyduj, która z nich jest bliższa twojemu osądowi. Uzasadnij swoje stanowisko.

Tekst A

” Wywiad Józefa Piłsudskiego dla „Kuriera Porannego” z 25 V 1926 r.

Przypuszczam, że pan pamięta, iż przez cały początek roku bieżącego, nie mówiąc już o końcu ubiegłego roku, toczę usilną walkę o naprawę stosunków w Rzeczypospolitej, specjalnie zaś w wojsku. Walka ta w swoich perypetiach nie dawała nigdy decyzyjnego rezultatu [dającego konkretne decyzje parlamentu i rządu]. Tak, że wydawało mi się, iż przeciwko moim postulatom ześrodkowały się wszystkie siły, które według mnie zatrzymywały proces rozwoju Polski, a zwiększając ustawicznie demoralizację i gangrenę aparatu państwowego, czyniły dla mnie niemożliwym trwanie dłużej w bezczynności. Oburzała mnie specjalnie absolutna bezkarność wszystkich nadużyć w państwie i wzrastająca coraz bardziej zależność państwa od wszystkich „nuworiszów”, którzy na równi ze mną i wielu ludźmi przyszli do państwa polskiego ubodzy i zdążyli kosztem państwa i kosztem wszystkich obywateli w kilka krótkich lat wyrosnąć na potentatów pieniężnych, chcąc, by ku hańbie naszej ojczyzny państwo we wszystkich drobiazgach zależało od nich.

Ostatnim momentem, który mnie zmusił do decyzji, było utworzenie rządu, przypominającego mi bezecnej pamięci rząd [...] ludzi, którzy, zdaniem moim, brali udział w najcięższej zbrodni, dokonanej na Polsce – w zabójstwie Prezydenta Rzeczypospolitej, Gabriela Narutowicza,

mego zresztą osobistego przyjaciela. Bezkarność w tej dziedzinie z góry przesądzała trwanie bezkarności we wszystkich innych dziedzinach.

Źródło: Wywiad Józefa Piłsudskiego dla „Kurier Porannego” z 25 V 1926 r. Cytat za: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998.

Tekst B

” Fragment wspomnień Adama Pragiera, socjalistycznego polityka i parlamentarzysty w czasach II Rzeczypospolitej, dotyczących okresu po uchwaleniu Konstytucji marcowej

[...] istniała w Polsce samowola administracji, sądy nie były dostatecznie dociekliwe w szukaniu prawdy, szacunek dla prawa był niewielki. Ale przy tym wszystkim pozostała wciąż nietknięta istota demokracji, wyrażająca się w tym, że wbrew możliwym wpływom politycznym, wbrew oporowi urzędów i wbrew knowaniom policyjnym, okazało się możliwe, przy użyciu narzędzi kontroli parlamentarnej, przeświecenie do dna ciemnych zakamarków bezprawia.

Źródło: *Fragment wspomnień Adama Pragiera, socjalistycznego polityka i parlamentarzysty w czasach II Rzeczypospolitej, dotyczących okresu po uchwaleniu Konstytucji marcowej*. Cytat za: Adam Pragier, *Czas przeszły dokonany*, Londyn 1966, s. 295.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Ustrój odrodzonej Polski

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.,

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia sytuację polityczną Polski po odzyskaniu niepodległości;
- omawia, między jakimi modelami ustrojowymi mogli wybierać autorzy Konstytucji marcowej;
- charakteryzuje najważniejsze zapisy Konstytucji marcowej i ustrój Polski;
- wymienia partie polityczne obecne w II Rzeczypospolitej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;

- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla uczniom temat, cele zajęć zawarte w sekcji „Wprowadzenie” oraz wspólnie z nimi ustala kryteria sukcesu.
2. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się wcześniej?

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszyte minimum pięć pytań do tekstu dotyczącego ustroju II Rzeczypospolitej i Konstytucji marcowej. Uwaga: każde z pytań powinno rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Uczniowie spacerują po klasie i na umówiony dźwięk znajdują kogoś do pary, następnie zadają pytania sformułowane podczas czytania tekstu i na nie odpowiadają.
2. Praca z multimediami („Audiobook”). Uczniowie zapoznają się z e-materiałem i indywidualnie wykonują polecenie 1: „Wśród dwóch zacytowanych historyków wskaż tego, który bardziej pozytywnie ocenia Konstytucję marcową. Przedstaw argumenty, jakimi uzasadnia on swoje stanowisko”. Po ustalonym wcześniej czasie wybrana osoba lub ochotnik prezentuje swoją propozycję odpowiedzi. Pozostali uczniowie mogą się do niej ustosunkować, uzupełniając ją o informacje dla nich istotne. W podobny sposób uczniowie wykonują polecenie 2.
3. Praca z drugim multimediami („Film + Sprawdź się”). Uczniowie dzielą się na czteroosobowe grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do ćwiczeń 1 i 2. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy grup odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Zapoznaj się z filmami w sekcji „Film + Sprawdź się” i wykonaj dołączone do nich polecenia.

Materiały pomocnicze:

J. Pajewski, *Budowa Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1926*, Poznań 1995.

P.A. Tusiński, *Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1922*, Warszawa 2019.

W. Witos, *Moje wspomnienia*, t. 2, Paryż 1964.

W. Roszkowski, *Najnowsza historia Polski 1914–1939*, Warszawa 2011.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z sekcją „Audiobook”, aby przygotować się do późniejszej pracy.